

Birinci ölüm yıldönümü nedeniyle :

NURETTİN KALKANDELEN

1902 - 1974

Prof. Dr. Bedi N. ŞEHSUVAROĞLU

1974 yılı, kütüphanecilik dünyamızın en değerli, en sevimli ve çok sevilen bir üyesini yitirdi. İstanbul Üniversitesi Kütüphane Müdürlüğü'nden emekli Nurettin Kalkandelen 24 Aralık 1974 de Tanrı'nın rahmetine kavuştu ve şimdi Topkapı'da Çamlık mezarlığında V. ada 2508 no.da son uykusunu uyuyor.

Şâir Kemal Elker onun ölümü için düşürdüğü tarihi:

«Değdi ah! tîr-i ecel Nurettin'in kalkan'ına»

sözleriyle bitirirken hepimiz nâmına âh! çekiyor.

Soyadından da anlaşılacağı üzere Nurettin Bey Rumelili bir ailenin çocuğudur. Fakat 1318/1902 yılında İstanbul'da Beşiktaş'ta Akaretler'de doğmuştur.

Büyük pederi Mustafa Ruhî Efendi Kalkandelen Nakşibendî Şeyhlerinden idi. Aile 1298/1881 de İstanbul'a göçtüğünde Şeyh Mustafa Ruhî Efendi'nin oğul Sabri Bey henüz 19 yaşında idi. Şeyh Mustafa Ruhî Efendi 93 yaşında iken 1311/1893-94 te vefat ederek bağlı olduğu Yahya Efendi Dergâhına gömülmüştür. Kendisinin 7-8 tarikattan icâzeti vardır. Sadrazam Mahmut Şevket Paşa da kendisinin müridi ve nakşibendî idi.

Evvelce söylediğimiz gibi 1279/1862 doğumlu olan Sabri Bey, 1 Mart 1304/1888 de 800 kuruş maaşla Yıldız Sarayı'na Kitâbî-i Şehriyarî ve Hâfız-ı Kâtip olarak girmiştir ve 1928 yılına kadar bu görevde kalmıştır. Ondandır emekli oluncaya, yani 1932 yılına kadar İstanbul Kütüphaneleri Tasnif Hey'eti Üyesi olarak çalışmıştır.

1909 da Sultan Abdülhamit II tahttan indirilirken Başhâfız-ı Kütüp olan Sabri Kalkandelen sarayın askerlerle işgalinde kütüphanenin kapısına yatarak içeri kimseyi sokmamış ve böylece o değerli kitaplık yağmadan kurtarılmıştır. Tesadüfen bu bölümü teslim almaya gelen Rumelili askerlerden bir kısmı Kalkandelenli olduğundan, Şeyh Mustafa Ruhî Efendi'nin oğlunu tanımışlar ve kendisine saygı göstermişlerdir. Ondandır sonra da kütüphanenin başında kalan Sabri Bey, Rektör Prof. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun teşebbüsü ile Yıldız Kitaplığı 1925 de Üniversite Kütüphanesi'ne verilince o da üniversiteye geçmiş ve 1928'e kadar Üniversite Kütüphanesi'nde çalışmıştır.

Kendisinin tabiat-ı şiiiriyesi olan yazma bir **Divanı İstanbul** Üniversite Kütüphanesi T.Y. 9284 no.da kayıtlıdır. Ayrıca gene **Yazma Divanlar Kataloğu** diye yazma bir eseri daha vardır.

Kalkandelen ailesi 1938 yılına kadar Beşiktaş'ta Akaretler'de oturmuşlar ve ondan sonra Samatya'ya taşınmışlardır. Sabri Kalkandelen 8 Nisan 1943 de ölmüş ve Yahya Efendi Dergâhı'na babasının ayak ucuna gömülmüştür. Ne yazık ki onun mezarında taş yoktur. Halbuki Şeyh Mustafa Ruhî Efendi'nin güzel ve kitâbeli bir taşı vardır. Sabri Bey'in bir kız bir de erkek olarak iki çocuğu vardı. Evvelce söylediğimiz gibi 1318/1902 de doğan oğlu Nureddin Bey de liseden sonra babası gibi kendini okumaya vermiş ve nihayet o da kütüphaneci olmuştur. Öğrenimine Beşiktaş Akaretler'deki Afitâb-ı Maarif ilkokulunda başlayan Nureddin Bey, orta okulu İttihat ve Terakki Mektebinde, liseyi de Nişantaşı Sultanisi'nde bitirerek, üniversiteye geçmiştir. Edebiyat ve Tıp Fakültelerinde kısa bir süre okumuşsa da, aynı zaman da memur olarak Maliyeye girdiğinden iş ve okumayı bir arada yürütememiş ve üniversiteyi bırakmıştır. Böylece 1918 ten 1934 yılına kadar maliyede çalıştıktan sonra, o sene Ankara'dan İstanbul'a gelerek Üniversite Kütüphanesi'ne girmiş ve memur olarak babasının halefi Fehmi Karatay'ın yanında çalışmıştır. Fehmi Karatay'ın 3 Ekim 1953 de emekliye ayrılması ile müdürlük görevini yapmıştır. Böylece emekliye ayrılincaya, yani ta 13.12.1967 yılına kadar, hattâ ondan sonra da, halefi Leman Şenalp'in anlayışı ile, bir kaç sene kadar kütüphanede kalan Nureddin Bey, 1974 de önce Armutlu'daki evine ve sonra da Beyoğlu'na yeğenlerinin yanına geçmiştir.

Ancak bekâr olduğu için kütüphanede yatıp kalkan ve burasını ev, bark, bir baba yuvası bilen Nureddin Kalkandelen'e bu ayrılık çok zor gelmiştir. Çünkü kitap ve kütüphane onun her şeyi idi.

Nureddin Bey doğuştan kültürlü, bilgiye ve öğrenmeye açık bir insandı. Boş vakitlerini daima okumakla geçirirdi. Görevi de kütüphanecilik olduğundan 3 çeyrek yıllık ömrü okumakla geçmiştir. Bu sebeple o birkaç yüzbin ciltlik kütüphaneyi elbisesinin cebi gibi bilir, herhangi bir kitabı hiç aramadan bulur veya aradığınız bir konu için size nice nice eserler tavsiye edebilirdi.

Nureddin Bey doğuştan san'atkâr ruhlu bir insandı. Baba evinde her hafta devrin ünlü san'atkârları toplanır, saz yaparlardı. Annesi Saim Hanım da musikişinas ve hattattı. Bu sebeple Nureddin Bey de çocukluğunda kanun çalar ve çeşitli hatları oldukça güzel yazardı. Bu arada çeşitli kişisel merakları da vardı. Fakat başlıca iki merakı vardı. Biri eline geçen her şeyi, gazete parçalarını, ilaç kutularını, aklınıza ne

gelirse saklardı. O kadar ki özel kitapları ve biriktirdikleri için depo olarak iki kat kiralamıştı.

İkinci merakı ise eline geçen her dergiyi taramak ve enteresan konularını fişe etmektir. Bu nedenle binlerce, onbinlerce fiş biriktirmişti ve bunları cömertçe herkese açık tutardı. Ölümünden sonra bu değerli hazine kimin eline geçti bilemem?

Ölümünden önce yaptığı son iş babasının yazdığı yazma eserler kataloğunu basıma hazırlamak için yeniden elden geçirmek oldu ve yakın mesafî arkadaşı Gülbün Türkgeldi de bu hususta kendisine çok yardımcı oldu.

Nureddin Bey hiç ölmeyecekmiş gibi çalışır ve yaşardı, hem de yaşamını gönlünce ve biraz da bohem bir şekilde sürdürerek yaşardı. Çalışmasında olduğu gibi hususî hayatında ve eğlencede de vergili, fedakâr, tath ve yumuşak olduğu için arkadaşı çoktu. Esasen o da arkadaşlık için insan seçmezdi. Adeta bir ikinci Mevlâna gibi herkese «Gel, yine gel, ne olursan ol yine gel» derdi. Büyükle büyük, çocukla çocuk olmasını bildiği için bu davete koşanlar da az değildi. Nureddin Bey'in bir özelliği de adeta ikinci bir Nasreddin Hoca olması idi. Yaşamının her gününe ait bir güldürücü olay anlatmak mümkündür.

Bir akşam yemeğinden mi dönüyor, eğer dostlarda bir iki kadeh fazla atmış ise tranvaydan Bayezid'da ineneğine, gözünü Aksaray Tranvay deposunda açardı. Dalgın bir anında Bebek'e gitmek için bindiği tranvaydan hemen köprü üstünde inip gene Eminönü'ne gelir ve yeniden Bebek tranvayını beklemeğe başlardı.

Nureddin Bey'in kaybıyla sıcak bir dostluk halkası kopmuştur. Bizler kadar bütün kütüphaneciler ailesinin de başları sağolsun.